

Rafał Czyżycki, Marcin Hundert**
Rafał Klóska****

POTENCJAŁ TURYSTYCZNY GMIN WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Streszczenie. W artykule przedstawiono wyniki rankingu gmin woj. zachodniopomorskiego pod względem potencjału turystycznego, rozumianego jako określona struktura przyjętych z badaniu zmiennych społeczno-ekonomicznych.

Słowa kluczowe: turystyka, taksonomiczny miernik rozwoju, potencjał.

I. WSTĘP

Jednym z najważniejszych przemysłów świata i jednym z podstawowych źródeł dochodów w obecnym czasie jest turystyka. Zgodnie ze stanem w dniu 31 lipca 2005 roku w Polsce były zarejestrowane 6723 obiekty zbiorowego zakwaterowania, w których znajdowało się 569,9 tys. miejsc noclegowych. W 2005 roku z obiektów tych skorzystało 16,6 mln turystów (o 5,4% więcej niż w 2004 roku), w tym 4,3 mln gości z zagranicy. Liczba turystów zagranicznych nocujących we wszystkich obiektach wzrosła o 9,5%. Ponad połowa wszystkich korzystających z bazy noclegowej zatrzymała się w hotelach (8,7 mln), co oznacza wzrost o 10% w porównaniu do poprzedniego roku¹. Jeżeli za miernik atrakcyjności turystycznej przyjąć liczbę udzielonych noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania, to najbardziej atrakcyjnymi województwami w Polsce w 2005 roku były województwa: zachodniopomorskie (18,6% wszystkich udzielonych noclegów w Polsce), małopolskie (15,2%) oraz pomorskie (10,8%). Prymat województwa zachodniopomorskiego na turystycznej mapie Polski wynika z posiadanych przez to województwo licznych walorów turystycznych: bezpośrednie położenie nad morzem, znajdujące się na terenie województwa liczne puszcze, lasy, rezerваты przyrody, rzeki i jeziora. Definiując potencjał turystyczny jako wszystkie elementy środowiska geograficznego oraz zachowania człowieka, które mogą być wykorzystane do uprawiania turystyki lub zachowania

* Dr, Katedra Metod Ilościowych, Uniwersytet Szczeciński.

** Dr, Katedra Metod Ilościowych, Uniwersytet Szczeciński.

*** Dr, Katedra Metod Ilościowych, Uniwersytet Szczeciński.

¹ *Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania. Turystyka w 2005 roku.* www.stat.gov.pl

się turystyką², należy stwierdzić jednak, że województwo zachodniopomorskie nie jest województwem jednolitym pod tym względem. Na terenie województwa znajdują się bowiem obszary o dużych możliwościach prowadzenia działalności turystycznej oraz o odpowiednio prowadzonej w tym zakresie polityce władz samorządowych, jak również obszary, których walory nie są doceniane, oraz tereny, które ze względu na swoje cechy są terenami o znikomym potencjale turystycznym. Można w związku z tym postawić pytanie: jak prezentuje się potencjał turystyczny poszczególnych gmin w woj. zachodniopomorskim?

II. PODSTAWY METODYCZNE

Odpowiedź postawione powyżej pytanie można uzyskać wykorzystując m.in. taksonomiczny miernik rozwoju (TMR). Umożliwia on uporządkowanie obiektów (gmin) od najlepszego do najgorszego względem kryterium ogólnego, czyli potencjału turystycznego. Procedura badawcza jest następująca:

1. Ustala się grupę czynników ekonomicznych opisujących poszczególne gminy,
2. Tworzy się fikcyjną wzorcową gminę, która ma najbardziej korzystne warianty poszczególnych czynników,
3. Określa się różnice pomiędzy poszczególnymi gminami a wzorcem,
4. Uporządkowuje się gminy od najlepszej do najgorszej zgodnie z zasadą: im większe różnice tym gmina ma mniejszy potencjał turystyczny.

Do ustalenia rankingu poszczególnych jednostek administracyjnych pod względem kryterium ogólnego, jakim jest poziom potencjału turystycznego, zostanie wykorzystana metoda wzorca oparta o odległość euklidesową. Wchodzi ona w skład metod porządkowania liniowego³ i jest zdefiniowana w następujący sposób:

$$d_{ik} = \left[\sum_{j=1}^m (z_{ij} - z_{ik})^2 \right]^{\frac{1}{2}} \quad (1)$$

gdzie:

d_{ik} – odległość i -ej gminy od gminy wzorcowej;

² J. Kaczmarek, A. Stasiak, B. Włodarczyk, *Produkt turystyczny, albo jak organizować poznawanie świata*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2002, s. 31, za B. Meyer: *Aktywność samorządu lokalnego jako element potencjału turystycznego na przykładzie wybranych gmin województwa zachodniopomorskiego*, [w:] „Potencjał turystyczny. Zagadnienia przestrzenne”, ZN US 590, Szczecin 2010, s.23

³ Por. J. Pocięcha, B. Podolec, A. Sokołowski, K. Zając, *Metody taksonomiczne w badaniach społeczno-ekonomicznych*. PWN Warszawa 1988

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{S_j} \quad (i = 1, 2, \dots, n; \quad j = 1, 2, \dots, m) \quad (2)$$

$$z_{ik} = \max_i \{z_{ij}\} \quad (3)$$

$$\bar{x}_j = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_{ij} \quad (4)$$

$$S_j = \left[\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_{ij} - \bar{x}_j)^2 \right] \quad (5)$$

m – liczba cech diagnostycznych;

n – liczba obiektów.

Oprócz metody porządkowania liniowego, za pomocą której gminy zostaną uporządkowane od „najlepszej” do „najgorszej” pod względem potencjału turystycznego, przeprowadzone zostanie również grupowanie gmin w rejony o podobnym stopniu rozwoju. Grupowanie zostanie przeprowadzone za pomocą *metody k średnich*, która polega na takim rozmieszczeniu obiektów w poszczególnych podgrupach, aby minimalizować zmienność wewnątrz podgrup, ale zarazem maksymalizować zmienność pomiędzy podgrupami. Optymalną liczbę k jednorodnych skupień gmin otrzymano na podstawie analizy dendrytu otrzymanego w wyniku hierarchizacji analizowanych obiektów, przy wykorzystaniu metody Warda.

III. WYNIKI BADAŃ

W wyniku reformy administracyjnej z dn. 1 stycznia 1999 roku oraz późniejszych zmian, w skład województwa zachodniopomorskiego wchodzi obecnie 114 gmin: 11 miejskich, 51 miejsko-wiejskich oraz 52 wiejskich. W zdecydowanej większości są to gminy, które w poprzednim podziale administracyjnym wchodziły w skład województw: szczecińskiego oraz koszalińskiego. Oprócz 54 gmin z byłego województwa szczecińskiego oraz 41 gmin – z koszalińskiego, w skład województwa zachodniopomorskiego weszły również: 3 gminy byłego województwa słupskiego, 5 gmin byłego pilskiego oraz 11 gmin byłego gorzowskiego. Przeprowadzając badanie potencjału turystycznego poszczególnych gmin, zostały wybrane jako determinanty następujące zmienne:

X_1 – powierzchnia obszarów prawnie chronionych [w ha/km²],

X_2 – liczba pomników przyrody na 100 km²,

X_3 – parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej [w ha/km²],

X_4 – nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska na 1000 mieszkańców,

X_5 – powierzchnia gruntów leśnych [lasy ogółem w ha/km²],

X_6 – miejsca noclegowe w obiektach zbiorowego zakwaterowania na 1000 mieszkańców,

X_7 – liczba udzielnych noclegów turystom zagranicznym na 1000 mieszkańców,

X_8 – odsetek ścieków oczyszczanych w ściekach odprowadzanych ogółem,

X_9 – zanieczyszczenia gazowe i pyłowe w tonach/ rok/km².

Informacje dotyczące kształtowania się powyższych zmiennych w poszczególnych gminach, zostały zebrane na dzień 31 XII 2005 roku.

Zgodnie z przyjętą metodyką badań hipotetyczna gmina wzorcowa, do której porównywano wszystkie gminy wchodzące w skład woj. zachodniopomorskiego, zawiera najbardziej pożądane wartości poszczególnych zmiennych, którymi są albo wartości maksymalne (w przypadku zmiennych od X_1 do X_8) albo wartość minimalna (w przypadku zmiennej X_9). Przy takich założeniach wzorcową gminą jest gmina w której powierzchnia obszarów prawnie chronionych wynosi 100,8 ha/km² (wartość dla gminy Mielno), liczba pomników przyrody wynosi 76,5 (Stare Czarnowo), powierzchnia parków, zieleńców i terenów zielonych wynosi 3,99 ha/km² (Kołobrzeg), powierzchnia gruntów leśnych na terenie gminy wynosi 73,15 ha/km² (Człopa), w przeliczeniu na 1000 mieszkańców nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska wynoszą 1774 zł (Przelewice), liczba miejsc noclegowych w obiektach zbiorowego zakwaterowania kształtuje się na poziomie 6237 (Rewal), a liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym wynosi 33207 (Rewal). Dodatkowo możliwości przerobowe gminnej oczyszczalni ścieków przekraczają obecną ilość wytwarzanych ścieków o 42% (Stargard Szczeciński), a na terenie gminy nie emituje się żadnych zanieczyszczeń pyłowych i gazowych (85 gmin na terenie województwa).

Tabela 1. Potencjał turystyczny gmin miejskich województwa zachodniopomorskiego

Numer miejsca	Odległość od wzorca	Gmina
1	11,746	Kołobrzeg
2	13,544	Koszalin
3	14,265	Świnoujście
4	14,869	Białogard
5	15,001	Szczecinek
6	15,387	Wałcz
7	15,473	Darłowo
8	15,536	Sławno
9	15,672	Świdwin
10	15,732	Stargard Szczeciński
11	16,192	Szczecin

Źródło: Badania własne.

Tabela 2. Potencjał turystyczny gmin miejsko-wiejskich województwa zachodniopomorskiego

numer miejsca	odległość od wzorca	Gmina	numer miejsca	odległość od wzorca	Gmina	numer miejsca	odległość od wzorca	Gmina
1	12,484	Międzyzdroje	18	15,497	Drawno	35	15,942	Nowogard
2	13,525	Dziwnów	19	15,510	Połczyn-Zdrój	36	15,960	Resko
3	14,771	Kalisz Pomorski	20	15,525	Barlinek	37	15,970	Karlino
4	14,934	Złocieniec	21	15,565	Recz	38	15,979	Dobrzany
5	15,106	Polanów	22	15,607	Chojna	39	16,029	Bobolice
6	15,132	Czaplinek	23	15,622	Sianów	40	16,049	Węgorzyno
7	15,233	Myślibórz	24	15,678	Moryń	41	16,078	Płoty
8	15,245	Gryfice	25	15,702	Police	42	16,162	Kamień Pomorski
9	15,256	Golczewo	26	15,714	Biały Bór	43	16,171	Trzebiatów
10	15,329	Człopa	27	15,744	Ińsko	44	16,244	Barwice
11	15,349	Tuczno	28	15,768	Pełczyce	45	16,249	Maszewo
12	15,350	Drawsko Pomorskie	29	15,778	Trzcińsko-Zdrój	46	16,278	Lipiany
13	15,378	Choszczno	30	15,796	Nowe Warpno	47	16,323	Pyrzyce
14	15,383	Mieszkowice	31	15,803	Goleniów	48	16,406	Dobra
15	15,434	Borne Sulinowo	32	15,858	Chociwel	49	16,523	Suchań
16	15,472	Dębno	33	15,859	Wolin	50	16,639	Łobez
17	15,486	Cedynia	34	15,897	Mirosławiec			

Źródło: Badania własne.

Tabela 3. Potencjał turystyczny gmin wiejskich województwa zachodniopomorskiego

numer miejsca	wartość wskaźnika	Gmina (dawne woj.)	numer miejsca	wartość wskaźnika	Gmina (dawne woj.)	numer miejsca	wartość wskaźnika	Gmina (dawne woj.)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	11,628	Mielno	19	15,718	Nowogródek Pomorski	37	16,243	Radowo Małe
2	12,482	Rewal	20	15,810	Brzeżno	38	16,243	Radowo Małe
3	14,168	Ostrowice	21	15,838	Sławoborze	39	16,304	Stara Dąbrowa
4	14,258	Kołobrzeg	22	15,838	Rymań	40	16,307	Malechowo
5	14,527	Ustronie Morskie	23	15,840	Wierzchowo	41	16,337	Warnice
6	14,692	Stare Czarnowo	24	15,869	Krzęcin	42	16,352	Świdwin
7	14,820	Postomino	25	15,938	Tychowo	43	16,384	Kołbaskowo
8	14,973	Dolice	26	15,944	Stepnica	44	16,398	Białogard

Tabela 3 (cd.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
9	15,086	Kobylanka	27	15,959	Będzino	45	16,440	Rąbino
10	15,107	Gościno	28	16,000	Biesiekierz	46	16,443	Brojce
11	15,277	Przelewice	29	16,027	Sławno	47	16,448	Kozielice
12	15,428	Świeszyno	30	16,033	Widuchowa	48	16,478	Karnice
13	15,431	Darłowo	31	16,053	Szczecinek	49	16,481	Bielice
14	15,449	Przybiernów	32	16,087	Manowo	50	16,497	Dobra (Szczecińska)
15	15,457	Bierzwnik	33	16,123	Stargard Szczeciński	51	16,566	Siemyśl
16	15,543	Wałcz	34	16,130	Banie	52	16,792	Grzmiąca
17	15,648	Dygowo	35	16,173	Osina	53	18,340	Marianowo
18	15,707	Boleszkowice	36	16,204	Świerzno			

Źródło: Badania własne.

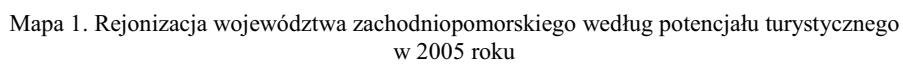
Porządkowanie gmin według potencjału turystycznego zostało przeprowadzone odrębnie dla gmin miejskich, miejsko-wiejskich oraz wiejskich. Uzyskane wyniki porządkowania zostały w poniższych tabelach:

Dodatkowo, dokonując analizy potencjału turystycznego gmin województwa zachodniopomorskiego, dokonano pogrupowania gmin w skupiska gmin o podobnym poziomie. W celu ustalenia optymalnej liczby skupień, wykorzystano wchodzącą w skład pakietu obliczeniowego Statistica 10PL grupowanie metodą *K*-średnich. Na podstawie otrzymanych wyników przyjęto, że optymalna liczba jednorodnych pod względem rozwoju podgrup wynosi 4.

Przy tak przyjętych założeniach, wyniki grupowania są następujące:

- grupa I zawiera 2 gmin – Międzyzdroje i Rewal;
- grupa II obejmuje 5 gmin: Kołobrzeg (gminą miejską i wiejską), Dziwnów, Ustronie Morskie oraz Mielno;
- grupa III skupia 3 gminy: Gryfice, Polce i Szczecinek (gminę miejską);
- w skład grupy IV weszły pozostałe 104 gminy.

Wyniki przeprowadzonego grupowania gmin województwa zachodniopomorskiego zostały zaprezentowane w sposób graficzny na poniższej mapie. Dodatkowo zostały obliczone charakterystyki liczbowe, obrazujące różnice pomiędzy poszczególnymi regionami. Dotyczą one kształtowania się przeciętnego poziomu zmiennych $X_1, \dots, X_{12}$ w poszczególnych podgrupach.

Przeciętne wartości analizowanych czynników, charakteryzujących poszczególne gminy, w poszczególnych podgrupach kształtowały się następująco:

zmienna	Grupa I	Grupa II	Grupa III	Grupa IV
X ₁	33,09	45,47	3,754	18,10
X ₂	28,30	12,72	1,015	7,95
X ₃	0,04	0,85	0,883	0,09
X ₄	29,40	326,48	374,934	123,20
X ₅	36,45	16,33	29,474	31,52
X ₆	4095,30	2987,98	8,176	63,32
X ₇	28283,36	14255,34	67,822	251,52
X ₈	1,00	0,85	1,000	0,93
X ₉	15546,85	14872,47	5343,787	15435,63

IV. WNIOSKI

Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że pierwszorzędym czynnikiem wpływającym na potencjał turystyczny gmin woj. zachodniopomorskiego jest ich położenie geograficzne. Praktycznie każda gmina znajdująca się w pasie nadmorskim jest w grupie gmin najbardziej atrakcyjnych turystycznie. Z drugiej strony brak dostępu do morza nie może być jedynym argumentem przesądzającym za nieatrakcyjności turystyczną pozostałych gmin. Gminy takie jednak z bardzo małym stopniem wykorzystują inne swoje walory, jakimi niewątpliwie są puszcze, lasy, rezerваты przyrody, rzeki i jeziora

BIBLIOGRAFIA

- Pociecha J., Podolec B., Sokołowski A., Zając K. (1988), *Metody taksonomiczne w badaniach społeczno-ekonomicznych*. PWN Warszawa.
- Meyer B. (2010), *Aktywność samorządu lokalnego jako element potencjału turystycznego na przykładzie wybranych gmin województwa zachodniopomorskiego*, w „Potencjał turystyczny. Zagadnienia przestrzenne”, ZN US 590, Szczecin.
- Walesiak M. (1996), *Metody analizy danych marketingowych*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław.
- Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania. Turystyka w 2005 roku.* www.stat.gov.pl
www.sejm.gov.pl

Rafał Czyżycki, Marcin Hundert, Rafał Klóska

TOURIST POTENTIAL OF COMMUNITIES OF THE WEST POMERANIAN VOIVODESHIP

Abstract

The article presents the results of the ranking of communities from the West Pomeranian province in terms of tourist potential defined as a specific structure of socio-economic variables used in the research. Moreover, the results of the grouping of communities into clusters of municipalities with similar levels of the described potential, along with the presentation of mean values of diagnostic variables in each of the received subgroup have been described.